

POSTANOWIENIE

Dnia 11 marca 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania E.K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Szczecinie
o wysokość świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 11 marca 2026 r.,
zażalenia organu rentowego na wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z dnia 18 grudnia 2024 r., sygn. akt III AUa 370/24,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w Szczecinie.**

DS

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 18 grudnia 2024 r. (sygn. akt III AUa 370/24), wydanym w sprawie E.K., z odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Szczecinie, o wysokość świadczenia, uchylił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i sprawę przekazał Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Szczecinie do ponownego rozpoznania.

Sąd odwoławczy w uzasadnieniu stanowiska wskazał, że wniosek E.K., z 8 grudnia 2023 r. dotyczył ponownego przeliczenia emerytury, w związku z wyrokiem

z 15 listopada 2023 r. Trybunału Konstytucyjnego. Wniosek ten nie zawierał wskazania w jaki sposób, na podstawie jakich przepisów organ rentowy miał tego dokonać. Zdaniem Sądu odwoławczego, organ rentowy błędnie ocenił, że złożony przez ubezpieczonego wniosek dotyczył żądania wznowienia postępowania w sprawie. Organ rentowy zupełnie pominął żądanie ubezpieczonego przeliczenia jego emerytury z uwzględnieniem wskazanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Natomiast organ rentowy w odpowiedzi na wniosek ubezpieczonego o ponowne obliczenie emerytury odmówił wznowienia postępowania w sprawie wyjaśniając, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie odnosi się do ubezpieczonego, gdyż nie należy on do kategorii osób, o których mowa w tym orzeczeniu.

Analiza Sądu Apelacyjnego skoncentrowana była na skutkach wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 listopada 2023 r. (sygn. P 7/22), który jednoznacznie uznał za niekonstytucyjne pominięcie grupy tzw. „emerytów czerwcowych” z lat 2009–2019 w procesie naprawczym dotyczącym waloryzacji świadczeń. Sąd podkreślił, że korzystne zasady przeliczania emerytur nie mogą odnosić się wyłącznie do osób składających wnioski po maju 2021 r., gdyż takie różnicowanie ubezpieczonych narusza konstytucyjną zasadę równości oraz prawo do zabezpieczenia społecznego. Wszyscy emeryci objęci systemem zdefiniowanej składki, którzy zdecydowali się na przejście na emeryturę w czerwcu, znajdują się bowiem w tej samej sytuacji prawnej i faktycznej, a data złożenia ich wniosku nie stanowi cechy uzasadniającej gorsze traktowanie. Trybunał, a za nim Sąd Apelacyjny, wskazał, że ustawodawca ma obowiązek dbać o realną wartość świadczeń, a mechanizm waloryzacji nie może stać się narzędziem przerzucania skutków błędnych założeń legislacyjnych na obywateli.

W dalszej części uzasadnienia Sąd odwoławczy zakwestionował praktykę organu rentowego, który zamiast merytorycznie rozpoznać żądanie przeliczenia emerytury w oparciu o wyrok Trybunału Konstytucyjnego, próbował ograniczyć sprawę jedynie do kwestii formalnego wznowienia postępowania administracyjnego. Sąd Apelacyjny uznał takie działanie za nieprawidłowe, wskazując, że organ rentowy ma obowiązek rozpatrzyć wniosek ubezpieczonego, przede wszystkim na gruncie ustawy emerytalnej, uwzględniając wyeliminowanie przez Trybunał Konstytucyjny ograniczeń czasowych, które dotąd blokowały dostęp

do korzystniejszego sposobu wyliczania świadczenia. Konkludując, wyrok Trybunału stanowi bezpośrednią podstawę do merytorycznej weryfikacji wysokości emerytur osób, które doznały uszczerbku finansowego przez wadliwy system waloryzacji kwartalnej w poprzednich dekadach, niezależnie od wymogów proceduralnych, które organ rentowy próbował narzucić w zaskarżonej decyzji.

Na powyższy wyrok, zażalenie wywiódł organ rentowy, zaskarżając judykat w całości, zarzucając rozstrzygnięciu:

- I. naruszenie przepisu prawa materialnego, tj.:
 1. art. 25a ust. 2a i 2b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzez uznanie, że w powyższej sprawie należało przyznać ubezpieczonemu prawo do przeliczenia emerytury - zgodnie ze złożonym przez niego wnioskiem z 8 grudnia 2023 r. o ponowne obliczenie świadczenia, w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 listopada 2023 r. (sygn. P 7/22), podczas gdy zdaniem organu rentowego wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczył wyłącznie emerytów, którzy zgłosili wniosek o ponowne ustalenie wysokości emerytury na podstawie art. 17 ustawy z dnia 24 czerwca 2021 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych ustaw;
 2. art. 17 ustawy z dnia 24 czerwca 2021 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że przepisy art. 25a ust. 2 pkt 2 oraz ust. 2a i 2b ustawy o emeryturach i rentach z FUS, mają zastosowanie do emerytur przyznanych na wniosek zgłoszony przed 31 maja 2021 r. lub przyznanych na podstawie art. 24a ustawy emerytalnej osobom, które wiek emerytalny ukończyły przed 31 maja 2021 r., sprzeczną z literalnym brzmieniem przepisu, który stanowi, że przepisy art. 25a ust. 2 pkt 2 oraz ust. 2a i 2b ustawy emerytalnej, mają zastosowanie do emerytur przyznanych na wniosek zgłoszony po 31 maja 2021 r. lub przyznanych na podstawie art. 24a ustawy emerytalnej osobom, które wiek emerytalny ukończyły po 31 maja 2021 r.
- II. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, tj. art. 477^{14a} k.p.c. w zw. z art. 386 § 4 k.p.c.,

poprzez bezzasadne uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie i decyzji organu rentowego, mimo braku ku temu przesłanek.

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o:

1. uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania, wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania według norm przepisanych;
2. ewentualnie, zmianę tego wyroku w ten sposób, że zmienia się wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie i oddala odwołanie oraz zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz pozwanego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych;
3. zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz pozwanego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym przed Sądem Najwyższym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie wywiedzione przez organ rentowy okazało się uzasadnione.

Przypomnienia wymaga, że zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma na celu jedynie skontrolowanie przez Sąd Najwyższy, czy orzeczenie sądu drugiej instancji, przekazujące sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, zostało prawidłowo oparte na jednej z przesłanek przewidzianych w art. 386 § 2 lub 4 k.p.c., a więc, czy powołana przez sąd drugiej instancji przyczyna uchylenia odpowiada wskazanej w uzasadnieniu podstawie ustawowej i czy rzeczywiście wystąpiła w sprawie. Dokonywana ocena powinna mieć zatem charakter formalny i skupiać się wyłącznie na ustanowionych w powyższych przepisach przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji i nie może wkraczać nie tylko w ocenę merytorycznego stanowiska sądu drugiej instancji w kwestii materialnoprawnych podstaw rozstrzygnięcia, lecz także w ocenę prawidłowości zastosowania przez ten sąd innych przepisów prawa procesowego,

nie związanych bezpośrednio ze wskazaną przyczyną uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji.

W myśl ustalonej judykatury - zakres i przedmiot rozpoznania sądowego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznacza przedmiot decyzji organu rentowego i żądanie zgłoszone w odwołaniu wniesionym do Sądu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2018 r., I UK 529/16, Legalis nr 1733683).

Sąd II instancji, jako podstawę swojego rozstrzygnięcia wskazał nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Zarówno w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak i w piśmiennictwie prawniczym jednolicie przyjmuje się, że „nierozpoznanie istoty sprawy” w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. polega na poprzestaniu na błędnym przyjęciu przez sąd pierwszej instancji przesłanki niweczącej lub hamującej roszczenie (prekluzja, przedawnienie, potrącenie, brak legitymacji, prawo zatrzymania itp.) albo na zaniechaniu zbadania (w ogóle) materialnej podstawy żądania pozwu, niezbadaniu podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia albo całkowitym pominięciu merytorycznych zarzutów pozwanego i ma miejsce wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 Nr 1, poz. 22; z 28 października 1999 r., II CKN 521/98, LEX nr 50700; z 28 listopada 2000 r., IV CKN 175/00, LEX nr 515416; z dnia 8 listopada 2001 r., II UKN 581/00, LEX nr 567859; z dnia 6 grudnia 2001 r., I PKN 714/00, OSNP 2003 nr 22, poz. 544; z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 Nr 3, poz. 36, z glosą E. Rott-Pietrzyk; z 12 września 2002 r., IV CKN 1298/00, LEX nr 80271; 2 października 2002 r., I PKN 482/01, LEX nr 577445; 25 listopada 2003 r., II CK 293/02, LEX nr 151622; z 21 października 2005 r., III CK 161/05, LEX nr 178635; 17 kwietnia 2008 r., II PK 291/07, LEX nr 837059; z 11 sierpnia 2010 r., I CSK 661/09, LEX nr 737251, a także m.in. T. Wiśniewski (w:) Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Artykuły 367-505, pod red. H. Doleckiego i T. Wiśniewskiego, Warszawa 2010, teza 16 do art. 386).

Wypada wyjaśnić, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nierozpoznanie istoty sprawy polega na nierozpoznanu przez sąd pierwszej

instancji sprawy w zakresie objętym decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 marca 2017 r., III UZ 2/17, LEX nr 2254783). Zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w tych sprawach wyznaczony jest bowiem w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPIUS 2000 nr 15, poz. 601), a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego, określonego zakresem odwołania od decyzji organu rentowego do sądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2006 r., II UZ 1/06, LEX nr 2509554). W sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot postępowania sądowego określony jest zakresem odwołania od decyzji organu rentowego (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 marca 2008 r., II UZ 4/08, OSNP 2009, nr 11-12, poz. 163).

Jak zauważył Sąd Najwyższy w postanowieniu z 28 czerwca 2016 r. (I UZ 11/16, LEX nr 2093748), w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych model ten ulega modyfikacji. Pojawiają się bowiem dwa dodatkowe czynniki - wniosek wszczynający postępowanie i decyzja organu rentowego (przy założeniu, że odwołanie od decyzji spełnia rolę pozwu). W świetle tych zmiennych należy odczytywać wyjątkowe rozwiązanie przewidziane w art. 477^{14a} k.p.c. W rezultacie, skoro nierozpoznanie istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji uzasadnia zastosowanie art. 386 § 4 k.p.c., to posłużenie się dalej idącym art. 477^{14a} k.p.c. jest możliwe tylko wówczas, gdy organ rentowy minął się z sednem sporu (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 grudnia 2012 r., II UZ 58/12, OSNP 2014 nr 1, poz. 14). Oznacza to, że uchylenie decyzji organu rentowego jest dopuszczalne tylko wówczas, gdy nie doszło do przesądzenia wniosku złożonego przez ubezpieczonego. Dokonując tego rodzaju kwalifikacji, trzeba jednak pamiętać o okolicznościach korygujących. Sąd Najwyższy w powołanym orzeczeniu wskazał między innymi na to, że relacja zachodząca między organem rentowym i wnioskodawcą (przed złożeniem odwołania do sądu) podlega procedurze administracyjnej. Wzorzec ten wyznacza, czy doszło do rozpoznania „istoty wniosku” ubezpieczonego. Sąd nie jest uprawniony do oceny uchybień proceduralnych organu rentowego. W rezultacie działanie z art. 477^{14a} k.p.c. zastrzeżone zostało tylko do wypadków oczywistych, widocznych bez szczegółowej

analizy stosowania norm procedury administracyjnej. W świetle ustaleń poczynionych przez Sąd I instancji do tego rodzaju uchybień ze strony organu rentowego nie doszło (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 maja 2024 r., II UZ 6/24, Legalis nr 3102110).

Taki stan rzeczy pozwala (powinien pozwolić) na merytoryczne zakończenie sporu w sądzie drugiej instancji, bez konieczności uruchamiania procesu od początku, zwłaszcza procesu przed organem rentowym. Uchylenie wyroku i poprzedzającej decyzji nie jest celem samym w sobie, lecz sprowadza się do konwalidowania nieusuwalnych wad, które sądowi powszechnemu uniemożliwiają merytoryczne rozpoznanie sprawy.

Słusznie podniósł to organ rentowy w uzasadnieniu zażalenia, że sednem niniejszej sprawy było ponowne przeliczenie i podwyższenie świadczenia ubezpieczonego w związku z wyrokiem z 15 listopada 2023 r. Trybunału Konstytucyjnego i zaskarżona decyzja odmawia prawa do takiego podwyższenia z przyczyn formalnych, tj. wskazując, że ubezpieczony nie jest osobą, której dotyczy wspomniany wyrok. Ubezpieczony składając swój wniosek z 1 lutego 2024 r. nie wskazał wprost w oparciu o jakie przepisy żąda przeliczenia świadczenia. Sąd Apelacyjny sam podkreślił w uzasadnieniu zaskarżonego judykatu, że uchylenie wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania może nastąpić tylko wyjątkowo, gdy stwierdzono nieważność postępowania (art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 k.p.c.) lub w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. W ocenie Sądu Apelacyjnego, w stanie faktycznym niniejszej sprawy zaskarżona decyzja w istocie nie rozstrzygała o wniosku ubezpieczonego, który domagał się przeliczenia emerytury z uwzględnieniem powołanego wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego, a więc przepisów art. 25a ust. 2 pkt. 2 i 2b ustawy emerytalnej. Taki wniosek w sposób nie budzący żadnych wątpliwości ubezpieczony sformułował w złożonym odwołaniu. I słusznie zauważył, że Sąd Okręgowy, w oparciu o treść przepisów art. 477¹⁴ § 3 zd. 1 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do przeliczenia emerytury - właśnie w oparciu o treść przepisu art. 25a ust. 2a i 2b ustawy emerytalnej.

Niewątpliwie Sąd I instancji rozpoznał merytorycznie odwołanie w zaskarżonym zakresie. Zarzut Sądu Apelacyjnego, że w tym przypadku nie została rozpoznana istota sporu, wynikającego z przedmiotu odwołania, jest więc całkowicie chybiony. Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy uznał, że nie było przeszkód do rozpoznania przez Sąd Apelacyjny apelacji organu rentowego i oceny zaskarżonego wyroku Sądu I instancji.

Uzasadniony okazał się zarzut naruszenia art. 477 ^{14a} k.p.c. w zw. z art. 386 § 4 k.p.c., dlatego Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.

DS.

[a.ł]